

Historický ústav

Dějiny 19. století
seminář z dějin 19. století A

studijní opora pro kombinovanou formu bakalářského studia
Historie

doc. Jiří Hutečka, Ph.D.

Hradec Králové

2020

Anotace semináře

Základní informace o kurzu

- povinně volitelný předmět, doporučený **druhý ročník** (letní semestr)
- počet **kreditů 2**, výuka realizována online projektovým způsobem odpovídající 40 hodinám (6x5 hodin) včetně přípravy na závěrečný test (10 hodin)
- způsob zakončení: **online písemný test**

Struktura kurzu

Témata:

1. Národy a nacionalismus v Čechách a na Moravě
2. „Národní obrození“ a česká kultura
3. František Palacký a koncepty české politiky
4. Český liberální nacionalismus
5. Středoevropské město a každodenní život
6. České země a první světová válka

Základní literatura

Efmertová, M.: *České země v letech 1848-1918*. Praha 1998.
Hlavačka, M.: *České země v 19. století*. 2 svazky, Praha 2014.
Judson, P.: *The Habsburg Empire. A New History*, Cambridge 2016.
Livezeanu, I. – Klimó, A. von.: *East Central History since 1700*. London 2017.
Lněničková, J.: *České země v době předbřeznové, 1792-1848*. Praha 1999.
Urban, O.: *Česká společnost 1848-1918*, Praha 1982.

Jak postupovat při samostudiu

- **každé téma je strukturováno** okolo zadané četby, většinou výběru z pramene a/či odborné literatury
- **studijní materiály** představují ukázky z písemných, popř. ikonografických pramenů nebo z odborné literatury; tyto materiály jsou buď přímo součástí studijní opory, nebo jsou součástí fondu fakultní Lesákovy knihovny či univerzitní knihovny (vstup do e-katalogu: <http://arl.uhk.cz/arl-hk/cs/vyhledavani/>), nebo jsou přístupné pro přihlášené uživatele k dispozici v profilu kurzu v programu Moodle na webu UHK (<https://kurzy.uhk.cz>)
- každý studijní materiál je provázen sérií **otázek a úkolů** v podobě konkrétních otázek, jejichž zodpovězení povede studenty k pochopení problematiky a jež budou následně tvořit **jádro písemného testu**

I. Národy a nacionalismus v Čechách a na Moravě

ANOTACE

Cílem je pochopení různých podob nacionalismu v prostředí Čech a Moravy, stejně jako porozumění širšímu kontextu národní sebeidentifikace ve střední Evropě.

STUDIJNÍ MATERIÁLY

Jiří Kořalka: Češi v habsburské říši a Evropě, 1815-1914, s. 16-63 (viz Moodle)

Rok Stergar, "National Indifference in the Heyday of Nationalist Mobilization?" (viz Moodle)

OTÁZKY

- 1 Definujte si pro sebe pojmy: rakušanství, velkoněmectví, slovanství, bohemismus a češství tak, jak je vnímá Jiří Kořalka.
- 2 Co je národní indiference a proč je podle Stergara lépe mluvit o národní sebeidentifikaci spíše než identitě?
- 3 Jak s v kontextu zadaných textů šířila národní sebeidentifikace českými zeměmi a jak jinak bylo možno pojímat v 19. století vlastní identitu (tj. k jaké ideologii vedle nacionalismu a k jakým skupinám se obyvatelstvo postupem času také hlásilo, šíření nacionalismu navzdory)?
- 4 Které sociální skupiny byly primárními nositeli myšlenek nacionalismu?

DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA

Judson, *The Habsburg Empire*, s. 269-332.

II. „Národní obrození“ a česká kultura

ANOTACE

Cílem je pochopení základních konstruktů české národní mytologie i mechanismů, jimiž se tato mytologie vyvíjela ve svých raných fázích tzv. „národního obrození“.

STUDIJNÍ MATERIÁLY

Vladimír Macura, „Sen o spících rytířích“, z *Český sen*, s. 28-54 (viz Moodle).

František Palacký, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*, úryvky z úvodu (viz Moodle).

OTÁZKY

- 1 Jak podle Macury vznikl blanický mýtus, které motivy z něj postupem času mizely a které se naopak objevovaly a proč?
- 2 Jak se na příkladu blanického mýtu česká národní mytologie vztahuje k minulosti a jak s ní zachází?
- 3 Co si autoři a obdivovatelé blanické pověsti do této podle Macury promítali?
- 4 Co podle Palackého definuje český národ? Proč klade Palacký takový důraz na politické uspořádání raných Čechů, a v čem vidí jejich primární pozitivní vlastnosti?

DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA

Judson, *The Habsburg Empire*, s. 51-154.

III. František Palacký a koncepty české politiky

ANOTACE

Cílem je pochopení východisek a cílů české nacionální politiky tak, jak je v letech 1848-1849 formuloval František Palacký.

STUDIJNÍ MATERIÁLY

František Palacký, „Dopis do Frankfurtu“, 11. dubna 1848 (viz Moodle)

František Palacký, „O centralizaci a národní rovnoprávnosti v Rakousku“, 21. prosince 1849 (viz Moodle)

OTÁZKY

- 1 Jaké jsou Palackého hlavní argumenty, jimiž zdůvodňuje svoji neúčast na Frankfurtském parlamentu?
- 2 Proč je podle jeho názoru nutné, aby České země zůstaly součástí monarchie a monarchie zůstala zachována?
- 3 Jaké jsou podle něj možné varianty podoby budoucího Německa vzešlého z parlamentu a kterou z nich považuje za smysluplnou?
- 4 Jaké státoprávní uspořádání Rakouska navrhuje Palacký ve svém textu z roku 1849? Jak je zdůvodňuje a proč byl tento text úřady monarchie považován za politicky podezřelý?

DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA

Judson, *The Habsburg Empire*, s. 218-268.

IV. Český liberální nacionalismus

ANOTACE

Cílem je pochopení liberálních ideologických východisek, jež v 19. století tvořila páteř českého mainstreamového nacionalismu reprezentovaného od 70. let 19. století mladočeskou stranou.

STUDIJNÍ MATERIÁLY

Karel Havlíček, „Co jest obec?“, 1846 (viz Moodle)

Eduard Grégr, „Naše politika“, 1876 (úryvek, viz Moodle)

OTÁZKY

- 1 Jak byste definovali pojmy „kabinetní diplomacie“, „omezená válka“ a dynastický stát?
- 2 Co podle Vás stojí za mocenským vzestupem Anglie, potažmo Británie ve druhé polovině 17. století?
- 3 Co vidíte jako příčinu úpadku švédské moci po třicetileté válce?
- 4 Jaký byl kontext dělení polského státu?
- 5 Jaká vypadala náboženská situace v Evropě a jaký, pokud nějaký, vliv na politiku měla v daném období?

DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA

Judson, *The Habsburg Empire*, s. 269-332.

Urban, *Česká společnost*, s. 184-247.

V. Středoevropské město a každodenní život

ANOTACE

Cílem je pochopení formování moderního města v kontextu proměn životního stylu a vládnoucích elit během druhé poloviny 19. století.

STUDIJNÍ MATERIÁLY

Karolína Světlá, „Upomínky“ (výběr ze sebraných spisů; viz Moodle)

Peter Hanák, *The Garden and the Workshop, Essays on Cultural History of Vienna and Budapest*, 3-43 (viz Moodle).

OTÁZKY

- 1 Jak se ve vzpomínkách Karolíny Světlé fyzicky proměňuje Praha a jak tato proměna souzní s podobnou proměnou popisovanou Hanákem na případě Budapešti? Jaké stavby a jaká infrastruktura ve městě mizí, jaké naopak přibývají?
- 2 Proč dochází k této proměně – zkuste si uvědomit, komu a k čemu každá z nově se rodících fyzických struktur ve tváři města slouží, a proč tato potřeba vyvstala až nyní?
- 3 Jak proměna města reflektuje proměnu chování jeho obyvatel tak, jak ji popisuje Světlá? Jaké potřeby nové město naplňuje?
- 4 Jak je strukturován moderní činžovní dům (která patra čemu slouží, kdo v nich žije, jak je řešena umělecká výzdoba) a proč?
- 5 Jaký je význam procesů jako je industrializace či byrokratizace pro změnu ve tváři města?
- 6 Jak nová geografie města na příkladu Prahy a Budapešti odráží nově se rodící třídní strukturu moderní společnosti?

DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA

Judson, *The Habsburg Empire*, s. 333-384.

VI. České země a první světová válka

ANOTACE

Cílem je přiblížit studentům vývoj situace v českých zemích během první světové války v kontextu vývoje a rozpadu habsburské monarchie.

STUDIJNÍ MATERIÁLY

Marie Strettiová, *Jak jsme prožívali první světovou válku*, Praha 2019, s. 15-79 (viz Moodle).
Rudolf Kučera, *Život na příděl*, s. 18-58 (viz Moodle).

OTÁZKY

- 1 Jak se během války vyvíjela hospodářská situace v českých zemích?
- 2 Jak na ekonomický vývoj a trvající válku reagovalo obyvatelstvo tak, jak je zachyceno ve vzpomínkách Marie Strettiové? Jak se na těchto vzpomínkách podepisuje doba jejich vzniku?
- 3 Jak se proměňuje „politika jídla“? Definujte tento pojem.
- 4 Jak se „politika jídla“ projevuje na politickém smýšlení obyvatelstva?
- 5 Jak se liší prožívání války v různých sociálních vrstvách, zde najmě buržoazii a mezi dělnictvem? Jaký je rozdíl mezi městským a venkovským obyvatelstvem? Jaká ideologická východiska se různým skupinám obyvatel nabízejí?

DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA

Judson, *The Habsburg Empire*, s. 385-453.

Ivan Šedivý, *Ceši, české země a Velká válka 1914-1918*, Praha 2001.